

Jacob van Deventer(1848-1916)

Jacob van Deventer werd op 1 september 1848 geboren te Zwolle, als derde kind (in een rij van zes, onder wie één meisje) van Salomon van Deventer en Catharina Maria Doyer. De ouders lieten hun kinderen dopen in de Doopsgezinde Kerk. Zijn vader was lid van de firma Doyer & Van Deventer, die in Zwolle aan het Gasthuisplein een distilleerderij had en handelde in likeuren en sterke drank.

Van Deventer studeerde militaire geneeskunde te Utrecht en werd in 1872 arts in het Buitengasthuis, om er vervolgens in 1883 benoemd te worden tot geneesheer-directeur. Zijn vrouw Wilhelmina van Deventer-Stelling wist hem te overtuigen van de waarde van een vrouwelijke (zachtzinnige) inbreng in de benadering van juist de meest agressieve mannelijke patiënten. Daardoor trok hij ziekenverpleegster Anna Reynvaan aan als adjunct-directrice, met wie hij grote successen boekte in het verbeteren van het leefklimaat in het ooit zo verguisde Buitengasthuis. Daarna wist hij in 1890 de *Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie* te motiveren tot het stichten van een verpleegopleiding ten behoeve van de Nederlandse gestichten. Toen dat eenmaal gebeurd was, functioneerde hij jarenlang als lid van de Examen Commissie. Onderwijl was hij eerst benoemd tot lector psychiatrie aan de Gemeente Universiteit van Amsterdam, doch werd hij vervolgens in november 1892 weer aangenomen als geneesheer-directeur van Meerenberg, het grote gesticht van de provincie Noord-Holland te Santpoort. Toen moest hij het college geven staken.

Vanuit zijn functie als geneesheer-directeur schreef hij een *Handboek voor de verpleging van Krankzinnigen* (Amsterdam 1897). Tien jaar na zijn benoeming verliet hij Meerenberg vanwege een conflict met het College van Regenten, omdat dit zijn plannen met de verpleging te kostbaar vond. Dit conflict vormde de aanleiding tot een splitsing in de directie van de Nederlandse psychiatrische ziekenhuizen: een geneesheer-directeur enerzijds, een economisch directeur anderzijds.

Naast stichter van de verpleegopleiding in zowel zieken- als psychiatrische verpleging was Van Deventer ook (mede-) oprichter van de *Nederlandsche Bond voor Ziekenverpleging* (1893), van de *Wilhelmina Vereeniging* (1898) tot verheffing van de Krankzinnigenverpleging en van de *Nederlandsche Vereeniging tot Bevordering van het Ziekenhuiswezen* (1900). Bovendien bleef hij zijn hele leven een zeer actief lid van de Nederlandsche Vereniging voor Psychiatrie. Daarbinnen was hij overigens niet onomstreden. Kennelijk had Van Deventer

geen gemakkelijk karakter. Hij was beginselvast en kon woedend worden als men hem een voet dwars zette.

Ondanks dat werd hij na zijn vertrek uit Meerenberg benoemd tot Inspecteur bij het Staatstoezicht op Krankzinnigen en Krankzinnigengestichten, een ambt dat hij 14 jaar (en dus kennelijk met succes) zou bekleden. Jacob van Deventer stierf te Amsterdam op 17 februari 1916.

Na zijn dood bleek dat hij met zijn echtgenote Antonia Wilhelmina van Deventer-Stelling een Fonds had nagelaten op haar naam (het Antonia Wilhelmina Fonds) dat bestemd was voor de gezinsverpleging in de meest ruime zin des woords. Later werd dat verruimd naar het bevorderen van de maatschappelijke integratie van mensen met een psychische stoornis en mensen met een verstandelijke beperking. Sinds 2007 is het Antonia Wilhelmina Fonds een Fonds op Naam binnen het Fonds Psychische Gezondheid. Onderstaande tekst staat op hun website:

Het Antonia Wilhelmina Fonds zet zich in voor een bijzondere doelgroep en wel de *Jongeren met een lichte verstandelijke beperking (of een aandoening uit het autismespectrum) met psychische of gedragsproblemen*.

Uit het Antonia Wilhelmina Fonds kunnen projecten worden gefinancierd die bijdragen aan een inhoudelijke verbetering van de zorg voor deze jongeren. Het gaat vooral om het geschikt maken van behandelmethoden voor deze doelgroep, de ontwikkeling van richtlijnen en zorgprogramma's en het meten van de effectiviteit van de behandeling. Dergelijke projecten hebben meer kans op succes wanneer er wordt samengewerkt tussen de geestelijke gezondheidszorg, de verstandelijk gehandicapten zorg en universiteiten en/of hogescholen. Gelet op de oorspronkelijke doelstelling van het Antonia Wilhelmina Fonds gaat de voorkeur uit naar projecten die aandacht besteden aan het cliënten- en familieperspectief en projecten die de vermaatschappelijking van zorg nastreven. Het Antonia Wilhelmina Fonds stelt hier jaarlijks € 50.000 voor beschikbaar.

Zie: www.FondsPsychischeGezondheid.nl, en klik door naar de Fondsen op Naam.

Literatuur:

Boschma, G. (2003). *The rise of mental health nursing. A history of psychiatric care in Dutch asylums 1890-1920*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Boersma, F. (2000). *De patiënt heeft altijd gelijk*. Zaltbommel: Europese Bibliotheek.

Manse, C. (1967). Jacob van Deventer, 1848-1916. Zijn leven en werk. In Anonymus: *50 jaar Antonia Wilhelmina Fonds 1917-1967*. (pp. 25-40). Den Haag: Antonia Wilhelmina Fonds.

Reynvaan, J.P. (1916). In Memoriam J. van Deventer Szn. *Tijdschrift voor Ziekenverpleging* 26(5), 312-314.

Winkler, C. (1916). In Memoriam J. van Deventer, 1849-1916. *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* 60, 733-735.

www.FondsPsychischeGezondheid/fondsenopnaam/antoniawilhelminafonds.nl (NB: dit adres gaat in 2016 mogelijk veranderen)